

Notitser.

I.

Arbejderrepræsentationer ved større industrielle Virksomheder.

I et Foredrag, som i afvigte Januar Maaned blev holdt i det finske økonomiske Selskab, og som senere er udgivet i Trykken, har Hr. Leo Ehrnrooth samlet en Række Oplysninger om Arbejderrepræsentationer ved større Fabrikker o. l. Emnet er ligeledes for nylig behandlet af Professor Stieda i den nye (tredje) Udgave af Handwörterbuch der Staatswissenschaften. Da det synes, som man fra forskellig Side er tilbøjelig til at tillægge disse Institutioner en ikke ringe Betydning, bl. a. som en Art Stødpude i Forholdet mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, skulle vi efter de nævnte Kilder meddele en kortfattet Oversigt over Sagens Stilling i forskellige Lande.

Det Land, hvor Tanken om Arbejderrepræsentationer ved større industrielle Anlæg har vundet stærkest Tilslutning i Praxis, er Tyskland. Her fandtes allerede i 1870-erne under forskellige Benævnelser saadanne permanente Arbejderudvalg ved flere større Fabrikvirksomheder, og ved en Undersøgelse, der i Slutningen af Firserne foretoges af »Verein für Sozialpolitik«, blev der gjort nærmere Rede for omkring 40 saadanne Institutioner, der dels virkede alene som en Art Mæglingsorganer, dels tillige som egentlige Forvaltningsinstanser indenfor de paagældende Fabrikkers Omraade. Under Henvisning til de gode Erfaringer, denne Undersøgelse bragte for Dagen, frem-

sattes der i 1891 Lovforslag om obligatorisk Indførelse af Arbejderudvalg ved alle Virksomheder med mindst 50 Arbejdere. Dette Forslag blev dog ikke vedtaget af Rigsdagen, hvorimod der i Forbindelse med Paabudet om Affattelsen af Arbejdsreglementer gennemførtes Lovbestemmelser sigtende til at opmuntre til frivillig Oprettelse af Arbejderudvalg. Det store Flertal af Arbejdsgiverne holdt sig dog tilbage af Frygt for, at Udvalgene skulde komme under for stærk Indflydelse af Fagforeningerne. Størst Tilslutning har Tanken vundet i Sydtykland. I Riget som Helhed antages det, at kun en Femtedel af alle Fabrikker med over 20 Arbejdere har Arbejderudvalg som permanent Institution. Paa et enkelt industrielt Omraade er Indførelsen af Arbejderrepræsentationer dog blevet gjort obligatorisk, nemlig i Bjergværksdriften i Preussen. Det var den store Grubearbejderstrejke i Westfalen 1905, der foranledigede den preussiske Regering til at fremsætte et Lovforslag, der imødekom Arbejdernes Krav paa dette Punkt. Loven vedtoges som bekendt i noget ændret Skikkelse, og gælder nu for alle Bjergværker med over 100 Arbejdere. (Ved Statens Værker var der allerede i Begyndelsen af Halvfemserne indført permanente Arbejderudvalg). I Bayern blev Institutionen allerede i Aaret 1900 gjort obligatorisk for alle Bjergværker med mindst 20 Arbejdere. Frivilligt er den efterhaanden indført ved største Delen af Statsfabrikkerne i Tyskland, saaledes ved Marineværkstederne, de preussiske, bayerske og sachsiske Militærfabrikker, ved Preussens, Bayerns, Württembergs og Badens Statsbaneværksteder; og senest har ogsaa de sachsiske Statsbaner sluttet sig hertil, idet der ved disses Værksteder fra 1. Januar 1907 traadte ikke mindre end 22 Arbejderudvalg i Virksomhed. Endelig er Eksemplet blevet fulgt af henved en Snes af Tysklands største Kommuner (Berlin, München, Frankfurt a. M., Dresden, Leipzig, Breslau osv.).

De Opgaver og den Indflydelse, der er givet Arbejderudvalgene ved tyske industrielle Anlæg, er naturligvis højst forskellige. De medvirke ved Fastsættelsen af Ind-

holdet af de obligatoriske Arbejdsreglementer — hvad der giver disse en forøget moralsk bindende Karakter; de bistaa Fabrikledelsen ved Kontrollen med Reglementernes Overholdelse, (undertiden er der ogsaa givet Udvalget en vis Beføjelse til at ikende Straffe for Reglements-overtrædelser); de føre ofte Tilsyn med de til Fabrikken knyttede Velfærdsinstitutioner; hyppigt have de dannet Udgangspunktet for forskelligartede Organisationer som Sygekasser, Understøttelseskasser, Forbrugsforeninger, Biblioteker osv. Endelig — og ikke mindst — have Arbejderudvalgene fungeret som Mellemed mellem Fabrikherre og Arbejdere i den aldrig ophørende Kamp om Arbejdsvilkaarene, ligesom de i de Virksomheder, hvor der ydes Arbejderne Tantième, repræsenterer disse ved Udmaalingen og Beregningen af det Beløb, der skal fordeles. — Arbejderudvalgene vælges i Almindelighed umiddelbart og ved hemmelig Afstemning af og blandt den paagældende Fabriks Arbejdere, for saa vidt de ere over 25 Aar og have haft Ansættelse ved Fabrikken i mindst 4 Aar.

I Østerrig har Regeringen gentagne Gange forelagt Parlamentet Lovforslag om obligatorisk eller fakultativ Indførelse af Arbejderudvalg; men hidtil er det kun lykkedes at gennemføre Sagen i Bjergværksindustrien. — I Schweiz er der i ikke ringe Omfang ad frivillig Vej indført Arbejderudvalg ved større Fabrikker, ligesom ved Statsbanernes Værksteder. — I Belgien indførtes i 1896 obligatoriske Arbejdsreglementer, og Loven herom har — ligesom den tilsvarende tyske — en Bestemmelse om, at Pligten til at indhente Arbejdernes Erklæring om Reglementets Indhold kan fyldestgøres ved at forelægge Udskastet for et permanent Arbejderudvalg. Den Opfordring til Indførelse af Arbejderudvalg, der ligger heri, er dog ikke i Belgien bleven fulgt i nævneværdigt Omfang. — I Frankrig er Opmærksomheden i særlig Grad blevet henvendt paa Institutionen, efterat der i 1899 under usædvanlige Omstændigheder var blevet oprettet en permanent »délégation ouvrière« ved et stort Jernværk i Le

Creusot, der sysselsætter 9000 Arbejdere. Her blev i det nævnte Aar en Strejke bilagt ved Voldgiftsdom under Medvirkning af den daværende Ministerpræsident Waldeck-Rousseau, og i Dommen forlangtes bl. a. Oprettelse af en permanent Repræsentation for Værkets Arbejdere. Denne Arbejderrepræsentation siges at have fungeret særdeles tilfredsstillende, hvad der har givet Anledning til, at Kravet om obligatorisk Indførelse af lignende Udvalg ved alle Fabrikker med over 50 Arbejdere er blevet optaget i det af den tidligere Handelsminister Millerand udarbejdede Lovforslag angaaende Bilæggelse af Arbejdskonflikter. Dette Forslag er endnu ikke gennemført, men Eksemplet fra Le Creusot har fundet talrige Efterligninger ad Frivillighedens Vej.

I Almindelighed er den Beføjelse, man har tillagt Arbejderudvalgene, naturligvis ret begrænset; de er mæglende, tildels raadgivende Institutioner, men absolut Beslutningsmyndighed have de kun hist og her paa specielle Omraader. En enkelt interessant Undtagelse danner dog Arbejderudvalget ved Firmaet Freeses store Persiennefabrik i Berlin, idet dette Udvalg har Ret til uden Arbejdsherrens Tilslutning at forandre Fabrikkens Arbejdsreglement. Her er der altsaa undtagelsesvis Tale om et virkeligt »konstitutionelt System« indenfor Fabrikledelsen.

II.

Arbejdslønnens Stigning i England siden 1850.

Det omfattende og indviklede Spørgsmaal om den reelle Betydning af Arbejdslønnens Stigning i nyere Tid har George H. Wood for Englands Vedkommende søgt at løse gennem en Række Beregninger, hvis Resultater han har offentliggjort i Marts-Hæftet af »Journal of the Royal Statistical Society«.

Forfatteren har haft til sin Raadighed et righoldigt Materiale, der i Tidens Løb er tilvejebragt ad officiel og